

BÜROKRASI VE OTORİTE

Wirtschaft und
Gesellschaft*
MAX WEBER

* Bu kitap Weber'in *Wirtschaft und Gesellschaft* (1922) adlı eserinden derlenen *The Theory of Social and Economic Organization* (1947) adlı eserin bir bölümü olarak çevrilmiştir.

Bilimsel Yönetimin İlkeleri

The Principles of Scientific Management

Frederick W. Taylor

Almancadan Çevirenler: **Talcott Parsons ve A. M. Henderson**

İngilizceden Çeviren: **H. Bahadır Akın**

ISBN: 978-975-2500-28-0

Adres Yayınları® / 17

Yönetim Klasikleri / 2

9. Baskı: Ağustos 2020; 1. Baskı: 2005

Wirtschaft und Gesellschaft kitabından Talcott Parsons tarafından derlenen 1947'de Oxford University Press tarafından yayınlanmış olan The Theory of Social and Economic Organization adlı eserin 145-157. ve 324-373. sayfaları arasındaki bölümlerin çevirisidir.

Tüm hakları saklıdır. Tamamı veya herhangi bir parçası, hiçbir şekilde fotokopiyle veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz ve dağıtılamaz. Yayınevimiz bunu yapanlar ve buna teşebbüs edenler hakkında kanunî takibat yaptırma hakkına sahiptir.

Yayına Hazırlayanlar: **M. Atilla Arıcıoğlu ve H. Bahadır Akın**

Yayın Koordinatörü: **Emre Turku**

İç Tasarım: **Liberte Yayınları**

Kapak Tasarım: **Muhsin Doğan**

Baskı: **Tarcan Matbaası**

Adres: İvedik Cad. Mercan 2 Plaza, No: 417, Yenimahalle, Ankara

Telefon: (312) 384 34 35-36 | Faks: (312) 384 34 37 | Sertifika No: 25744

LiBeRtE
yayıncılık

Adres: GMK Bulvarı No: 108/16, 06570 Maltepe, Ankara

Telefon: (312) 230 87 03 | Faks: (312) 230 80 03

E-mail: info@liberte.com.tr | Web: www.liberte.com.tr | Sertifika No: 16438

Adres Yayınları® Liberte Yayın Grubu'nun tescilli bir markasıdır.

Max Weber

Max Weber, 1864 yılında Prusya'da, Erfurt'ta doğdu. 1882 yılında Heidelberg Üniversitesi'nde hukuk öğrenimine başladı. 1884 yılındaki kısa süreli askerliğinin ardından önce Berlin sonra da Göttingen Üniversitesi'nde öğrenimini sürdürdü. 1889 yılında doktorasını tamamladı, 1891 yılında öğretim üyeliği yetkisini kazandı. Berlin, Freiburg, Heidelberg üniversitelerinde ders verdi. *Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik* dergisinin kurucuları arasında yer aldı. Hastane yöneticiliğiyle geçirdiği Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Viyana Üniversitesi Toplum Bilim Kürsüsü'nü kurdu, 1919 yılında Münih Üniversitesi'ne geçti. 1920 yılında öldü.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ: Weber ve Düşünce Dünyası	9
Ruh ve Etik.....	17
Kaynakça	28
BİRİNCİ BÖLÜM: “Kuruluş” Kavramı ve Türleri	29
1. Kuruluşlarda Yasal Düzen Türleri.....	32
2. Kuruluşlarda İdarî Faaliyeti Düzenleyen Kural Türleri.....	34
3. Örgüt ve Kuruluş Türleri.....	35
4. Güç, Otorite ve Egemenlik.....	36
5. Siyasî ve Dinî Kuruluşlar.....	38
İKİNCİ BÖLÜM: Otorite ve Egemenliğin Türleri	43
1. Meşruluğun Temeli	43
1.1. Egemenliğin Tanımı, Şartları ve Çeşitleri.....	43
1.2. Meşru Otoritenin Üç Saf Türü.....	48
2. Bürokratik İdareyle Yasal Otorite.....	50
2.1. Yasal Otorite: Bürokratik İdarî Memur İstihdamıyla Oluşan Saf Tür.....	50
2.2. Yasal Otorite: Bürokratik Görevli İstihdamıyla Oluşan Saf Tür.....	54
2.3. Bürokratik Yönetimin Monarşik Türü.....	58

3. Geleneksel Otorite	63
3.1. <i>Geleneksel Otorite</i>	65
3.2. <i>Gerontokrazi, Ataerkillik ve Patrimonyallık.....</i>	69
3.3. <i>Patrimonyal Egemenlik Düzeninde Hizmetlilere Sağlanan Destek Türleri.....</i>	75
3.4. <i>Adem-i Merkezî Patrimonyal Otorite</i>	77
3.5. <i>Geleneksel Otorite ve İktisadi Düzen Arasındaki İlişkiler</i>	78
4. Karizmatik Otorite.....	84
4.1. <i>Karizmatik Otoritenin Temel Özellikleri ve Toplumsal Örgütlenme Biçimleriyle İlişkisi</i>	84
4.2. <i>Karizmanın Sıradanlaşması ve Sonuçları.....</i>	89
4.3. <i>Karizmanın Sıradanlaşması ve Sonuçları-I.....</i>	93
4.4. <i>Karizmanın Sıradanlaşması ve Sonuçları-II</i>	96

GİRİŞ

Weber ve Düşünce Dünyası

SOSYAL BİLİMLER İÇERİSİNDE YER ALAN BİRÇOK ALANDA adını bir şekilde duyduğumuz Weber, kimi yazarlara göre bir labirent, kimisine göre çok yönlülüğü ile önemli bir kaynak, kimisine göre ise düşünce dünyasındaki engebeli bir dönemeçtir. 14 Haziran 1920'de hayata veda ettiğinde geride bıraktıklarının ve yaşadıklarının 56 yılın çok ötesinde olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Çok yönlü bilim adamlarının kuşağından kabul edilen ve iktisattan sosyolojiye, tarihten felsefeye değin birçok alanda düşünen, üreten ve yaşayan Weber, sabahları yatağında Rusça öğrenmekten, Amerika seyahatinde zenci hakları konusundaki çalışmalara uzanan geniş bir ilgi alanına sahipti. Entelektüel birikim elde etme hevesi önceleri bir arayışın yansıması iken, yaşamının ilerleyen yıllarında bir tutkuya ve üretme gücüne dönüşmüştü. Ardında bıraktığı tamamlanmış ya da yarım kalmış çalışmaları, enerjisinin kaynağı olan bu tutkunun gücünü ortaya koymaktadır. Sahip olduğu bu enerji, bu tutku kimi zaman onu

yalnızlığa sürüklerken, kimi zaman da yandaşlar ve karşıtlarla dolu bir tartışma ortamında bir fenomen olmasına neden olmuştur.

Yıllarca süren hastalığı ile uğraşan bir hasta, bağıllık yemini ettiği Kayzer'e her fırsatta hakaret eden bir Prusya subayı ya da üniversite profesörü olarak yaşamının farklı dilimlerindeki Weber, bu dalgalanmaları oligarşi yanlısı olmadan cumhuriyetçiliğe, liberal ve milliyetçi bir tavırdan koyu dindarlığa kadar uzanan düşünce dünyasında da yaşamıştı. Weber, kişiliğinin tanımlanmasında da kendisini tanıyanları da zorda bırakıyordu. Kimisine göre Weber, ters ve soğuk, kimisine göre kavgacı ve donuk, kimi içinse bastırılmış bir gerilim ve ruhsal ikilem sahibiydi.

Kişiliği, çalışma alanındaki derinlik ve genişliği, romantik ve çileci eğilimleri ya da diğer değerlendirmeler ne olursa olsun, Weber'in sosyal bilimler alanındaki zirvelerden birisi olduğu kabul edilmektedir.

Yapmış olduğu çalışmalarda ele aldığı konuların/temaların birbirleriyle ve sürekli olarak karşılıklı etkileşim içerisinde olması, Weber'in anlaşılması için yoğun ve kapsamlı bir çalışmayı da zorunlu kılmaktadır.

İktisat alanında yapmış olduğu çalışmalar incelendiğinde bunları üç temel sorun dizisine bağlı olarak ele aldığı, ilişkilendirdiği görülür. Weber ilk olarak; iş yönetimi, finansman, fiyatlandırma gibi unsurları incelemekte, ikinci bir seride; iktisat, siyaset, din ve teknolojiyi etkileşim anlayışı içerisinde ele almakta ve son olarak da; ekonominin etki ve biçimlendirme gücü üzerinde durmaktadır. Weber'e göre, sosyoloji (Freund, 1990; 178-179) toplumsal davranışın bilimi, sosyolojik sorun ise "dünya görüşlerinin toplumsal örgütlenmeler ya da bireysel tutumlar üzerindeki etkisi sorunu" dur. Toplumsal davranışı yorumlayarak anlama ve onun oluşumunu toplumsal olarak açıklamak için ise üç önemli terim kullanır.

BİRİNCİ BÖLÜM

“Kuruluş” Kavramı ve Türleri

KURALLARLA DIŞARIYA KAPALI YA DA SINIRLANMIŞ BİR sosyal ilişki düzenine, özellikle bunu sağlamak üzere bir yönetici veya “lider” ve genellikle bir idarî memurlar grubunun yetkili kılındığı sisteme “kuruluş” denir. Bu memurlar aynı zamanda otoritenin de temsilcileridir. Bir idarî konumun ya da idarî memurlar grubunun katılımı “yönetim yetkisini” oluşturur. Bu yetki belli kriter ya da prosedürlere göre ortaya çıkar. Özel bir durumla ilgili olarak veya belli bir süre için sürekli görevlendirme olabilir. “Kurumsal eylem” yönetici ya da temsilciler vasıtasıyla düzenin kuralları gereğince yerine getirilebilir ya da idarî memurlarca yönlendirildiği şekliyle üyelerin bir eylemi olabilir.

1. Kavramla ilgili olarak, bir ilişkinin sosyal karakterde mi yoksa, dernek türü mü olduğunun önemi yoktur. Bir kişinin otoritesinin bulunması, kuruluşun kurallarını yürütmek doğrultusunda

* Weber’in tasarımında çok önemli bir yer tutan “verband” kavramı, Parsons tarafından “corporate group” olarak tercüme edilmiş ve bu kavramın “corporation” a göre çok daha kapsamlı olduğu için tercih edildiği belirtilmiştir. Bu tercümede “corporate group” karşılığı olarak yeri geldikçe “kuruluş” ve “müessese” kavramları kullanılacaktır. Bu kısım İngilizce aslının 145-157. sayfalar arasındaki bölümün çevirisidir (Ç.N).

faaliyet gösteren bir aile reisinin, bir dernek yönetim kurulunun, bir müdürün, bir hükümdarın, bir devlet başkanının, bir kilise liderinin yönetimi yeterlidir. Bu kıstas sadece kurallara göre işlemekle kalmayıp, o kuralları zor kullanarak yürütmek üzere kurulmuş olması açısından da önemlidir. Bu durum, kapalı toplumsal ilişki kavramına sosyolojik bakımdan önemli bir yeni özellik eklemektedir. Bütün kapalı topluluk ya da dernek ilişkileri bir kuruluş oluşturmaz. Mesela, erotik ilişkiler ya da resmî bir otorite sistemi olmayan akrabalık ilişkisi böyledir.

2. Bir kuruluşun mevcut olup olmaması idarî memurları olsa da olmasa da otoriteye sahip birinin (yönetici) mevcudiyetine bağlıdır. Daha kesin bir ifadeyle, belli kişilerin, müessesenin kurallarını yürütmeye yönelik bir etkinliğinin bulunması, gerektiğinde bu doğrultuda davranmakla yetkili kılınmış kişilerin bulunması ihtimaline bağlıdır. Kavramın tanımlanması açısından, bu müessesenin neye dayalı olduğu başlangıçta pek önemli değildir. Geleneksel ya da değer bakımından göreve adanma veya rasyonel değerler açısından adanma hali. Bunların her biri feodal bağlılık yemini, bir memur ya da hizmete sadakati içerebilir. Öte yandan, amaca uygunluk açısından, mesela paraya bağlı çıkar şeklinde olabilir. Burada kullandığımız terimler açısından bakıldığında, kuruluş sadece bu doğrultudaki eylemlerin gerçekleşme ihtimalinden bile ortaya çıkabilir. Eğer bu şekilde belirli kişilerin ya da belli bir kişinin bu tür bir eylemi yoksa, bu terminolojiye göre sadece bir müessese/kuruluş değil, basit sosyal ilişki söz konusudur. Öte yandan, bu tür bir eylem ihtimali olduğu sürece, sosyolojik bir fenomen olarak davranışlarını söz konusu kurallara göre yönlendiren kişilerin değişmesi ihtimaline rağmen, bir müessese var demektir. Kavram, bilinçli olarak bu gerçeği içerecek biçimde tanımlanmıştır:

YÖNETİM KLASİKLERİ

Frederick W. Taylor

Bilimsel Yönetimin İlkeleri

Çeviren: H. Bahadır Akın

YÖNETİM KLASİKLERİ

Henri Fayol

Genel ve Endüstriyel Yönetim

Çeviren: M. Asım Çolakoğlu
Sedeleştiren ve Yayına Hazırlayan:
H. Bahadır Akın

Özgürlüğün Kitaplığı İnternette...

www.liberte.com.tr

